

Ćwiczenie 5

Badanie sensorów piezoelektrycznych

1. Cel ćwiczenia

Poznanie podstawowych układów pracy sensorów piezoelektrycznych jako przetworników wielkości mechanicznych na elektryczne. Doświadczalne wyznaczenie i analiza charakterystyk przetwarzania, przetworników piezoelektrycznych w różnych układach pracy.

Przed przystąpieniem do realizacji ćwiczenia student zobowiązany jest do przyswojenia wiedzy teoretycznej znajdującej się w literaturze przedmiotu ze szczególnym uwzględnieniem dwóch pozycji: „Laboratorium miernictwa wielkości nieelektrycznych” autorstwa A. Michalski, S. Tumański, B. Żyła. oraz „Przetworniki i Sensory” autorstwa A. Michalskiego.

2. Przebieg ćwiczenia

Zadaniem studentów jest samodzielne zestawienie układów pomiarowych oraz wykonanie pomiarów i wyznaczenie charakterystyk zgodnie z programem ćwiczenia, jak również opracowanie sprawozdania końcowego z przygotowaniem odpowiedzi na pytania postawione w poniższej instrukcji.

Uwaga: Po zestawieniu układu pomiarowego, przed przystąpieniem do dalszej pracy konieczne jest sprawdzenie i akceptacja układu pomiarowego przez prowadzącego zajęcia laboratoryjne.

W przypadku zastania połączonego układu pomiarowego koniecznym jest sprawdzenie poprawności połączeń oraz wartości początkowych obciążenia oraz napięć zasilających w obwodzie pomiarowym.

2.1 Stanowisko pracy

Do realizacji ćwiczenia przeznaczone jest stanowisko wyposażone w:

- Akcelerometr piezoelektrycznych ACH-01;
- Kabel piezoelektrycznych o długości 1,5m;
- Stół wibracyjny;
- Wzmacniacz niskoszumowy;
- Stabilizowany zasilacz laboratoryjny;
- Woltomierz laboratoryjny;
- Częstościomierz laboratoryjny;
- Komputer PC z oprogramowaniem pozwalającym na przedstawienie wyników pomiarów w sposób graficzny oraz wspomagającym wykonanie sprawozdania końcowego;
- Instrukcje wykonania ćwiczenia.

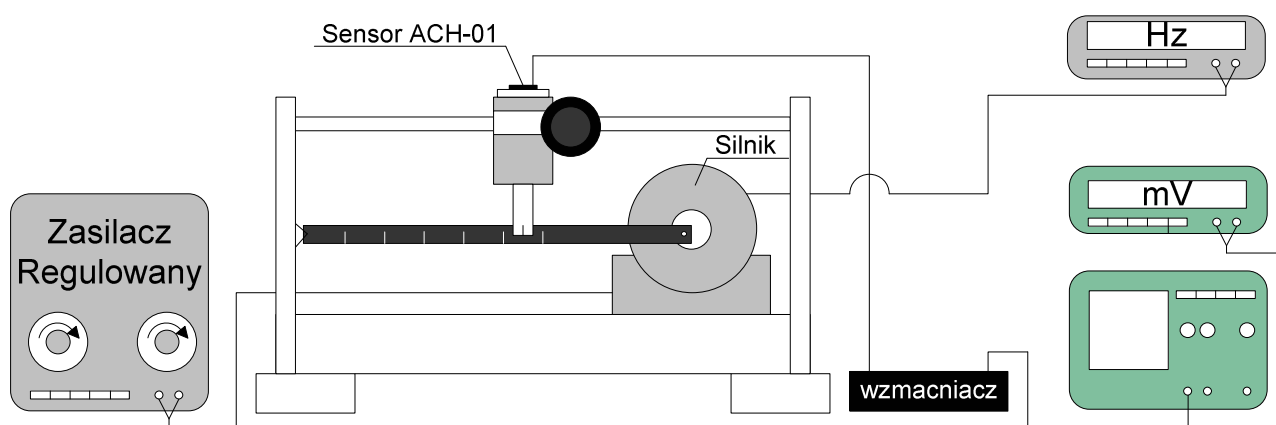
Ćwiczenie składa się z dwóch zasadniczych części. Przetwornik piezoelektryczny, którego zasada pracy bazuje na efekcie piezoelektrycznym występującym w folii PVDF badany jest w układzie akcelerometru, oraz w układzie miernika energii uderów mechanicznych.

Oprogramowanie wspomagające wykonanie ćwiczenia ma postać arkusza kalkulacyjnego i uruchamiane jest z poziomu pulpitu.

2.2 Badanie przetwornika w układzie akcelerometru

Badanym przetwornikiem jest akcelerometr ACH-01 zainstalowany na stole wibracyjnym sprzężonym z silnikiem prądu stałego. Rysunek nr 1, przedstawia w sposób poglądowy układ pomiarowy. Zasada pracy stołu jest następująca: wraz ze wzrostem napięcia zasilającego silnik, zwiększą się częstość obrotów, co powoduje wzrost częstości drgań belki przymocowanej w sposób mimośrodowy do wału silnika. Belka, poprzez układ buforujący, wprawia w ruch posuwisto zwrotny blat stołu wibracyjnego wraz z zamocowanym na nim układem akcelerometru. Konstrukcja

stołu zapewnia możliwość zmiany zarówno częstotliwości jak i amplitudy drgań akcelerometru. Dzięki temu w przedstawionym układzie pomiarowym możliwe są do osiągnięcia przyspieszenia z przedziału od 0 do 6g (gdzie g przyspieszenie ziemskie).

Rys. 1 Układ do badania akcelerometru

Charakterystyka przetwarzania metoda I

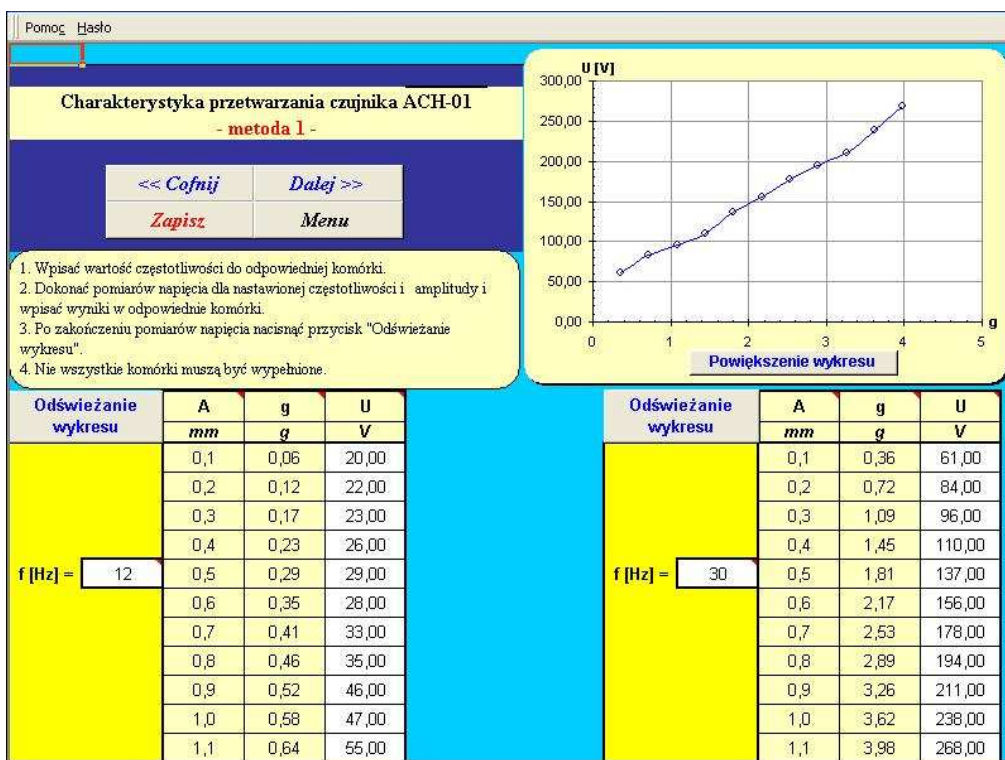
Charakterystykę przetwarzania badanego sensora, dysponując powyższym stanowiskiem badawczym, można wyznaczyć w dwojaki sposób. Przy stałej częstotliwości drgań a zmiennej amplitudzie i w układzie odwrotnym tzn. przy zmiennej częstotliwości a stałej amplitudzie. Korzystając z pierwszego sposobu zostaną wyznaczone dwie charakterystyki dla dwóch różnych częstotliwości odpowiadających dwóm różnym przedziałom mierzonego przyspieszenia.

O ile prowadzący nie zaleci inaczej, aby wyznaczyć, charakterystykę przetwarzania akcelerometru metodą I należy:

- Sprawdzić poprawność połączenia układu pomiarowego, włączyć wzmacniacz i inne urządzenia pomiarowe;
- Uruchomić oprogramowanie wspomagające, przejść do pierwszego punktu w ćwiczeniu „Charakterystyka przetwarzania czujnika ACH-01” (rys. 2);
- Ustawić na zasilaczu napięcie, powodujące częstotliwość drgań belki z zakresu 8 - 15Hz;
- Wprowadzić częstotliwość do arkusza – spowoduje to automatyczne wyliczenie przyspieszenia jakiemu poddany jest sensor przy danej amplitudzie (położeniu karetki);

- e) Ustawić karetkę z akcelerometrem w pozycji 0,1 i odczytać wartość skuteczną sygnały wyjściowego sensora (za wzmacniaczem) na woltomierzu, jednocześnie obserwując kształt sygnału na oscyloskopie;
- f) Wprowadzić wynik pomiaru do arkusza;
- g) Przesunąć karetkę o wymaganą odległość i ponownie odczytać wartość sygnału wyjściowego
- h) Pomiary wykonać dla wskazanych w arkuszu amplitud A;
- i) W celu kontroli poprawności uzyskiwanych wyników polecane jest sukcesywne odświeżanie wykresu;

Rys.2. Panel wspomagający wyznaczenie charakterystyki $U=f(g)$

charakterystyka dla większych przyspieszeń

- j) Po zakończeniu serii pomiarów, ustawić napięcie na zasilaczu powodujące drgania belki z częstotliwością z zakresu 25 - 30 Hz;
- k) Powtórzyć punktu od d) do i).

Po wyznaczeniu charakterystyki należy oba wykresy wydrukować. W tym celu należy wybrać

opcję **Powiększenie wykresu** dla danego wykresu i w nowo otwartym oknie wcisnąć klawisz **Drukuj Wykres**. Przykładowe charakterystyki $U=f(g)$ przedstawione są na Rys. 3.

a) przyspieszenie z zakresu 8 – 15 Hz

b) przyspieszenie z zakresu 25 – 30 Hz

Rys. 3 Przykładowe charakterystyki $U=f(g)$ wyznaczone metodą I.

Po wydrukowaniu charakterystyk należy przejść do następnej części ćwiczenia.

Problemy:

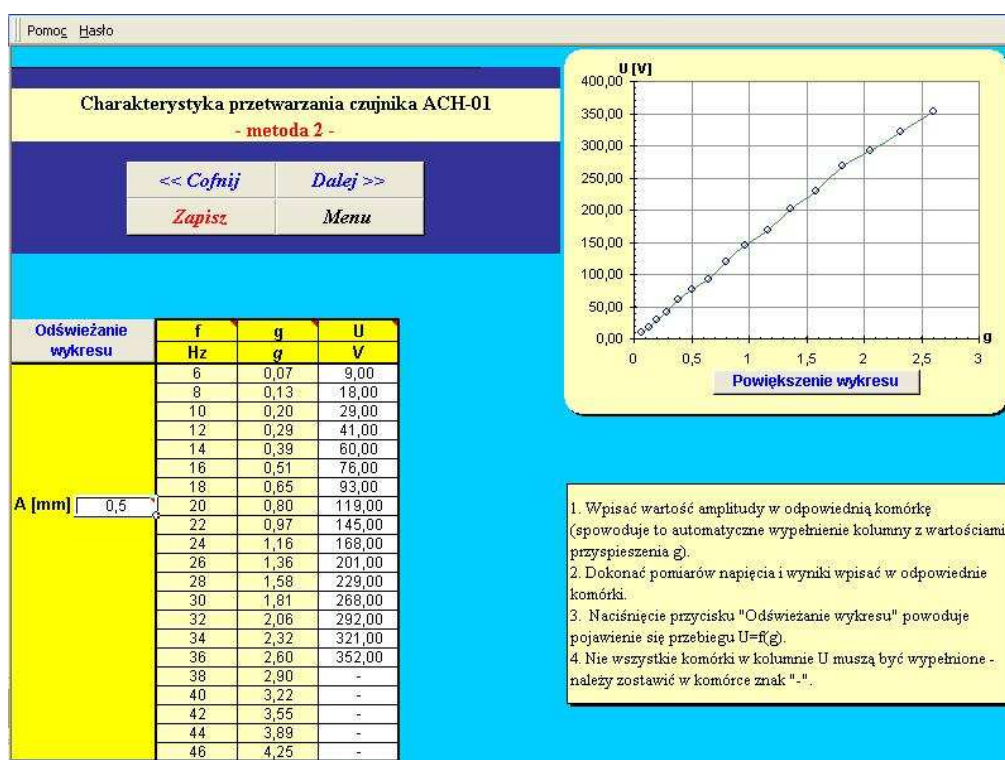
1. Uzasadnić kształt otrzymanych charakterystyk;
2. Porównać charakterystyki z charakterystykami idealnymi badanego sensora;

Charakterystyka przetwarzania - metoda II

Podczas wyznaczania charakterystyki przetwarzania metodą drugą, stałą wartością jest amplituda drgań akcelerometru a zmienną częstotliwość. Podobnie jak w przypadku I metody, pomiary należy przeprowadzić dla dwóch różnych zakresów mierzonego przyspieszenia. W pierwszym zakresie ustawiamy amplitudę o wartości mieszczącej się w zakresie 0,1 – 0,3 mm zaś w drugi, w zakresie 0,9 – 1,1 mm.

O ile prowadzący nie zaleci inaczej, w celu wyznaczenia charakterystyki przetwarzania metodą II należy:

- Ustawić oprogramowanie wspomagające na panel „Charakterystyka przetwarzania czujnika ACH-01 metoda 2”, widoczny na Rys. 4;

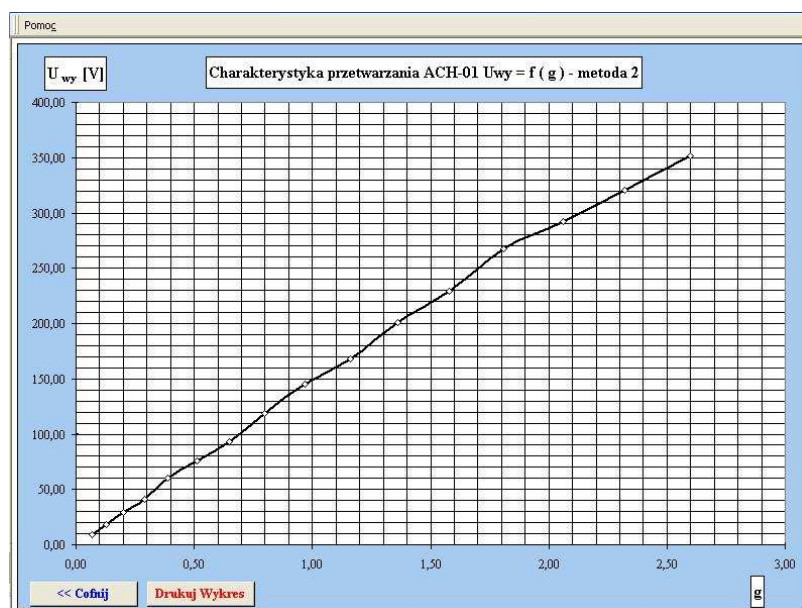

Rys. 4. Panel wspomagający wyznaczenie charakterystyki przetwarzania metodą II

- Ustawić blat stołu wibracyjnego z czujnikiem w położenie odpowiadające amplitudzie drgań z przedziału $0,1 \div 0,3$ mm;
- Wpisać wybraną wartość amplitudy do oprogramowania;
- Ustawić na zasilaczu napięcie wywołujące częstotliwość drgań, zgodnie z tabelą;
- Zapisać wartość sygnału wyjściowego dla danej częstotliwości drgań belki;
- Wykonać zalecaną liczbę pomiarów;
- Odświeżyć wykres.

Po zebraniu charakterystyki wykres należy wydrukować (procedura analogiczna jak w poprzednim punkcie). Przykładowa charakterystyka przetwarzania sensora ACH-01 wyznaczona metodą drugą przedstawiona jest na Rys 5.

Rys.5 Charakterystyka przetwarzania sensora ACH-01 metoda II

Po wydrukowaniu charakterystyki należy powtórzyć kompletną procedurę pomiarową dla wartości amplitudy drgań wybranej z zakresu $0,9 - 1,1$ mm. Wyniki prowadzonych pomiarów winny być rejestrowane w tej samej tabeli po uprzednim jej wyczyszczeniu.

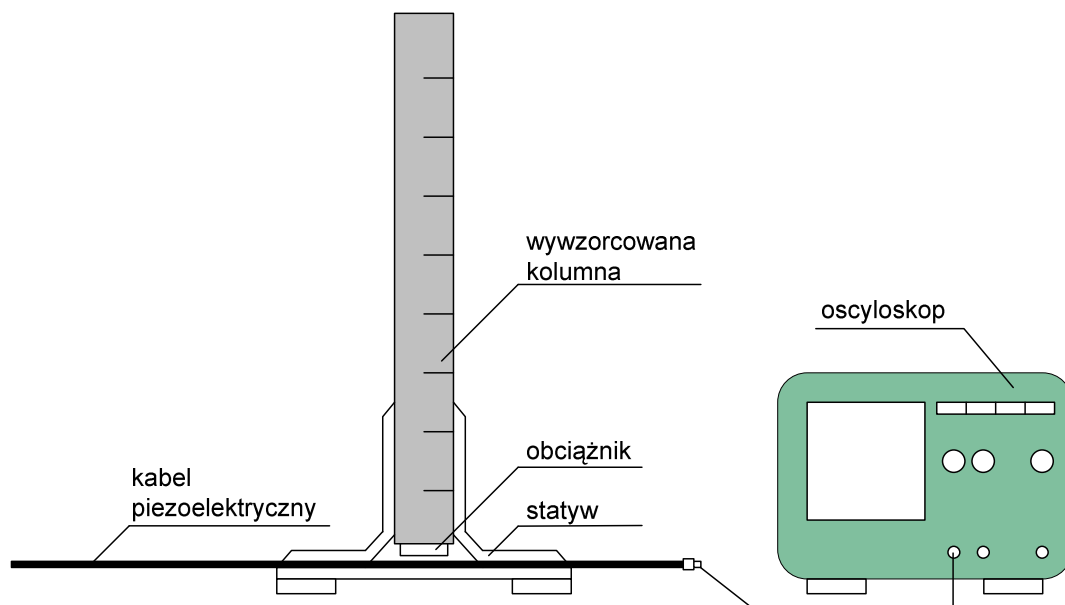
Problemy:

1. Czy istnieje korelacja między charakterystykami uzyskanymi dzięki pierwszej i drugiej metodzie?
2. Porównać otrzymane charakterystyki dla dwóch wartości ustawionych amplitud drgań.
3. Do jakich potencjalnych zastosowań można użyć powyższy sensor?

2.3 Badanie parametrów kabla piezoelektrycznego

Parametry kabla piezoelektrycznego badane są w układzie miernika energii uderzeń mechanicznych. Układ ten przedstawiony jest na Rys. 6.

Kabel piezoelektryczny pobudzany udarami, generuje impuls napięciowy o wartości maksymalnej proporcjonalnej do energii uderzenia. Przedstawiony na Rys. 6 układ pomiarowy pozwala na zdjęcie charakterystyki $U_{max} = f(E)$ gdzie U_{max} jest wartością maksymalną impulsu napięciowego natomiast E energią uderzenia. Energia uderzenia obliczana jest na podstawie energii potencjalnej obciążnika o stałej masie umieszczonego wewnątrz wywzorcowanej kolumny.

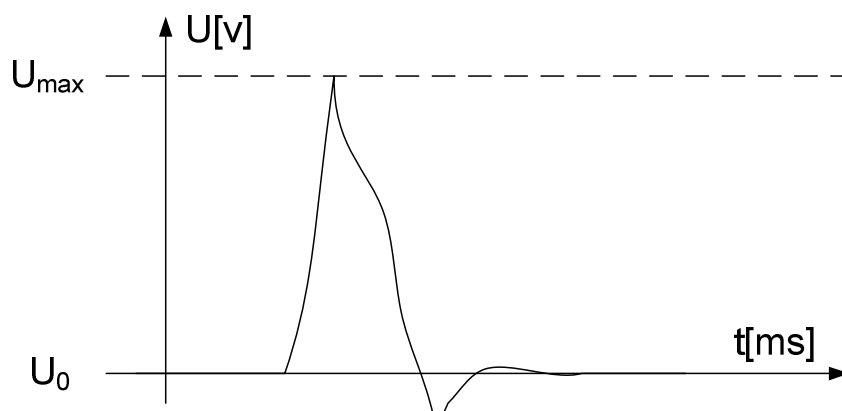
Rys. 6. Układ miernika energii uderzeń mechanicznych, bazujący na kablu piezoelektrycznym

O ile prowadzący nie zaleci inaczej, aby wyznaczyć charakterystykę $U_{\max}=f(E)$ należy:

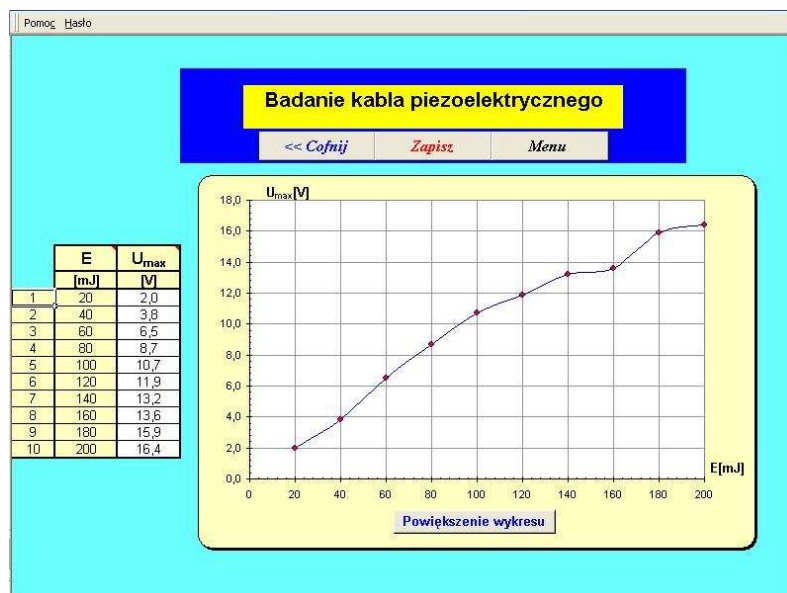
- Zestawić układ pomiarowy zgodnie z Rys. 6;
- Zwrócić szczególną uwagę na stabilne przymocowanie kabla pod dnem kolumny;
- Ustawić oscyloskop w tryb pozwalający odczytać wartość maksymalną pojedynczego impulsu (single shot);
- Przetestować układ pomiarowy pojedynczym udarem, zmierzyć, korzystając z kursorów oscyloskopu, maksymalną wartość amplitudy zarejestrowanego impulsu. Przykładowy impuls z zaznaczonymi wartościami napięcia przedstawia Rys. 7;

Rys. 7. Przykładowy impuls generowany podczas udaru

- W programowaniu wspomagającym przejść do panelu „Badanie kabla piezoelektrycznego”, przedstawionego na Rys. 8;
- Umieścić obciążnik wzorcowy w kolumnie na wysokości najniższej szczeliny, (co odpowiada energii impulsu równej 20mJ);
- Opuścić bezwładnie obciążniki, zarejestrować uzyskany impuls napięciowy, pomierzyć jego amplitudę ($U_{\max} - U_0$), w celu uniknięcia błędu przypadkowego dla każdej ze szczelin wykonać minimum 5 pomiarów, wartości skrajne odrzucić pozostałe uśrednić i wynik wprowadzić do tabeli znajdującej się na ekranie (Rys. 8).

- Wykonać zalecaną liczbę pomiarów w pełnym zakresie zmian dostarczanej energii (20 – 200 mJ);
- Proszę wszystkie pomiary również rejestrować w uprzednio przygotowanym protokole.

Rys. 8. Panel wspomagający badanie kabla piezoelektrycznego

Po wyznaczeniu charakterystyki wykres należy wydrukować korzystając z opcji **Powiększenie wykresu** a następnie **Drukuj Wykres**. Przykładowa charakterystyka kabla piezoelektrycznego przedstawiona jest na Rys. 9.

Rys. 9 Przykładowa charakterystyka $U_{max}=f(E)$

Problemy:

1. Wyjaśnić kształt uzyskanej charakterystyki.
2. Jakie parametry kabla mogą wpływać na taki a nie innych przebieg charakterystyki?
3. Podać przykładowe możliwości zastosowania kabla piezoelektrycznego.

3. Sprawozdanie

W sprawozdaniu powinny znaleźć się:

- Schematy układów pomiarowych;
- Wyniki pomiarów;
- Wydrukowane charakterystyki;
- Odpowiedzi na pytania zawarte w instrukcji;
- Wnioski własne i spostrzeżenia.

Po wykonaniu sprawozdania należy wyłączyć przyrządy pomiarowe i komputer, oraz rozłączyć układ pomiarowy. Sprawozdanie przekazać prowadzącemu zajęcia laboratoryjne.